
GLOTOPOLITIKA. SOLUZIO NAGUSIAK

Azken egunean ikusi genuenez, Sikolinguistikaren aldetik ezinezkoa dela bi hizkuntzak berdin-berdin menderatzea eta elebitasunaren oreka alor guztietan mantentzea. Hori frogatu ahal izateko zenbait kasu ikustera pasako gara.

Eskola alorrean adib.; Ezinezkoa da bi hizkuntzak (praktika mailan batez ere) maila berean egotea, zeren zentru mailan esate baterako, klase batzu erdaraz ematen badira, gai horiek berak euskaraz eman beharko bait lirateke, eta eskola mailan aldiz, erdi eta erdi egon beharko bait luke. Adibidez, eskola bat erdaraz eta beste bat euskaraz eta leku berean; ikus dezakezuenez, ezinezkoa.

Unibertsitate mailara bagoaz, Belgikako kasua eduki beharko genuke kontutan, hau da, karrera zein hizkuntzatan ikasi nahi den aukera bera edukitzea.

Prentsa alorrean, gauza bera gertatu beharko luke, hots, erdaraz hainbat euskaraz, eta kalitate berekoak eduki beharko genituzke.

Telebistaren kasuan berdin-berdin.

Ekonomia arloan berdintasuna lortzea askoz ere zailago gertatzen da, zergatik? Lanpostuen kasuan posibilitate berberak eduki beharko genituzkeelako, bai euskaraz eta baita erdaraz ere, bestalde, klase sozialak hiru hizkuntzen aldetik maila berean egotea, e.a., e.a. Hemengo kasuan adib., hemengo gizarte klase euskalduna baserritarra eta arrantzaleak dira eta ez gainera, baserritar guztiak, zeren Nafarroako baserritar denak ez bait dira euskaldunak, zoritxarrez. Beraz, hemen ez dago hizkuntz-egoera berbera klase sozial guztietan. Oso desoreka handia dago, dirurik gabeko klase soziala da hain

zuzen euskaraz mintzatzen dena.

Horregatik, gizarte bateko bi hizkuntzak orekaturik egotea oso zaila da, bata, klase nagusiaren hizkuntza bilakatzen den bitartean, bestea, klase zapalduaren hizkuntza iza-

ten da, azken finean, klase burruka eta hizkuntz burruka oso lotuta egoten direlarik leku askotan, esate baterako Galizian.

Beste adibide bat jartzekotan, **Politika eta Administrazio** alorra izango litzateke, hau da, edozein aparato administratibotan edota, indar politikoen artean bi hizkuntzak berdin-berdin erabiltzea, baina gaur egun erdara da nagusi.

Beste arazo garrantzitsu bat adin-arazoa izango litzateke, hots, gazte eta zaharren hizkuntzen artean egoera linguistikoa bat eta bera izatea. Baina arazoa ez da inondik orekatua, ezta egonkorra ere. Hori nabaria da Euskal Herrian zeren, askoz ere hobeto eta gehiago hitzegiten bait dute gazteek zaharrek baino.

Honekin esan nahi dudana zera da; zazpi alor hauetan bi hizkuntzak maila berean eta orekaturik egotea guztiz ezinezkoa dela sikolinguistika eta soziolinguistikaren ikuspegitik.

Azkenik, gizarte berean bi hizkuntza elkarren ondoan eta pertsona beraiengan bizi badira, beti egongo da desoreka bat, ondorioz, desoreka horrek dinamika bat sortzen du, eta egoera orekatua balitz, egoera egonkorra litzateke baina, desoreka dagoenean egoera mugikorra da. Beraz, edozein egoera elebidunetan dinamika bat dago eta egoera hori aldakorra denez aldatzera jotzen du. Nola aldatzen den? Edo normalizaziorantz edota, ordezkapenera joz.

ZER DA NORMALIZAZIOA?

Antzinan zegoen hizkuntza berriro ere normalizatzea, hots, bertako hizkuntza nagusi-tzea eta normal bihurtzea alor guztietan; hori da nolabait esateko Finlandian gertatu dena adibidez, hori litzateke irtenbide bat.

ETA, ORDEZKAPENA?

Beste irtenbidea aldiz, ordezkapena izango litzateke edo beste modu batera esanda, inperialismoarekin etorritako hizkuntza nagusitzea. Gure Herrian normalizazioa izango litzateke soluziobide bakarra, hau da, Euskara Euskal Herriaren hizkuntza bilaka dadin nahi badugu bederen.

Duela 500 urte gauzak estatikoagoak izango ziren, noski, baina orain komunikabideak direla medio, arazoa azkartuz doa, hau da, lehen elebitasun orekaturik ez egon arren, hizkuntzek gehiago irauten zuten beraz, Euskal Herrian euskarak iraun badu orain arte, gehiengoa baserritarra zelako izan da, baina gaur egun bai ote baserritarrik? Gipuzkoan % 8, Bizkaian % 6, e.a....

Hitz batez, eta puntu honekin bukatzeko hemen hautatu behar duguna zera da, normalizazioa eta horretarako, plangintza egin beharko da, non egoera politikoa, psikologikoa, e.a..., kontutan hartu beharko diren, hots, helburu batzu jarri eta ikusi beharko da jendeak nola pentsatzen duen. Hortaz, gaurko genuen puntuari lotuko gatzazkio, **Glotopolitikaren bide nagusiak.**

ZER DA GLOTOPOLITIKA?

Jakingo duzuenez, **GLOTO** hitzak **HIZKUNTZA** esan nahi du, beraz, glotopolitika hizkuntzaren alorrean egiten den politika izango da. Eta gaur egun modan jartzen ari bada, plangintza eta zapalketa linguistikoa hor sartzen delako da hain zuzen ere. Eta ideia orokor bat emateko garaian, aipatu besterik ez ditut egingo zein diren hartzen ari diren jokabide nagusiak, hots, **genozidioa eta etnozidioa.**

Beraz, herri bat zapaldu eta likidatu nahi denean fisikoki **genozidioa** deituko diogu.

Adibide nabarmenenak aipatzez gero, hono-kook aipatu beharko genituzke; 1914ko guda garaian armenioekin gertaturikoa, hau da, Armeniak bi zati nagusi ditu, bata SESBen eta Turkia aldean bestea. Eta Turkia aldean ehun milaka garbitu zituzten, bi milioiren bat denera. Beraz, Turkiako Armenian ez dago armeniarrik eta han arazoa konponduta dago. Hau izan da genozidio nabarmen bat baina ez bakarra. Alemaniarrek -juduekin ere horixe bera egin nahi izan zuten eta sei milioi baino gehiago hil zituzten azken gerran. Ikus dezakezuenaz, leku askotan gertatu dira horrelako gauzak, nahiz eta askotan aipatu ere ez diren egiten.

Eta **etnozidioa** aldiz, pertsonak hil gabe hizkuntza hiltzeari deitzen zaio. Hau da orain leku askotan gertatzen ari den fenomeno, hain zuzen ere. Gure kasura etorriaz, Euskal Herrian, nik esango nuke etnozidioaren mailan gaudela gu; nortasuna kendu nahi digute, hortaz, hemen eta benetan, esan daiteke etnozidio baten aurrean gaudela. Baina etnozidioa graduazio desberdinetan eman daiteke; oso bortizki edota, ez hain bortizki; hor ere maila desberdinak daude, beraz, soluzio moderatuagoetara baldin bagoaz, hiru soluzio moeta aipatu behar ditugu: **liberalismoa, eskubide pertsonalak** aitortzea, eta beste bidea, aldiz, **lurraldetasun eskubideena** izango litzateke. Hemen aztertuko ditugun bideak batipat, hiru hauek izango dira.

LIBERALISMOA

Oso erraza da, hain zuzen ere ekonomia aldetik egiten duten gauza berbera egitea baita; teorikoki libre uztea, alegia. Beraz, liberalismo sistema batetan arazo linguistikorik badaude ere, ez da aipatu ere egiten. Adibide garbia Frantziako kasua dugu, zeren beraien ustez ez bait dago arazo linguistikorik eta ondorioz, ez dago legerik. Ekonomia alorreko fenomeno berbera da. Horri euskaraz, oihaneko legea deituko genioke; oihanean ez dagoelako ez legerik eta ez ezertxo ere, baina beti oreka bat dago. Nola? Bada, pizti handiek txikiak janez eta halere, beti mantentzen da egoera bat eta horixeri deitzen zaio egoera naturala.

Orduan, hizkuntza mailan bakoitzak libreki

eta nahi duen moduan jokatzuz, ikus daiteke desoreka bat sortzen dela, baina oso ondo mozorroturik gainera, zeren, hizkuntza mailan hori horrela balitz, ingelesa nagusituko bait litzateke dudarik gabe. Zergatik? Indartsuena berau delako.

Beraz, muga bat jarri beharra dago euskara salbatu nahi badugu. Zergatik? Ahulen eta txikien eskubideak defendatu nahi badira libertateak ez duelako balio, hori da errealtatea. Eta adibide gisa flamendarrena hartu beharko genuke; flamendarrak beti demokratik ez balira bezala agertzen dira, eskubide pertsonalen gainera lurralde eskubidea defendatzen dutelako.

Eta jakina, demokrazia oso ongi dago baina agintzen dutenentzat, noski. Demokraziak esan nahi duena zera baita, jokabide desberdinak hartu behar direla nolabait konpentsatu nahi baditugu egoera normalean dauden desoreka horiek berdintzeko; eta zapalduta bizi garenok hori oso ongi dakigu.

Beraz, eta soziolinguistikan, liberalismoa hizkuntza nagusien aldeko jokabide bat besterik ez da. Orduan, eskubide pertsonalak eta lurraldetasunezko eskubideak gelditzen zaizkigu aztergai.

ESKUBIDE PERTSONALAK ETA TERRITORIALAK

Eskubide pertsonalek zera esan nahi dute; Estatu baten barruan pertsonak nahi duen hizkuntza erabiltzea edonon, hau da, pertsonak agintzen du. Beraz, edozein plangintzatan alor nagusitzat hartzen diren eskola eta udal administrazioan, guraso eta hiritarrek hautatzen dute; eta lurraldetasunezko eskubideak baldin badaude aldiz, gauza guztiz bestaldera da, beraz, eskubide territorialak eta pertsonalak, elkarren oposizioan daude. Beraz, lurraldetasunezko eskubideak dauden lekuan lekuak agintzen du.. Eta aurreko adibideak hartuz gero, hots, eskola eta administrazioaren kasuetan, Gobernuak ordainduko lioke bere lurraldeari legokiokoen hizkuntzan antolatutako eskolak eta, gurasoren batek bere seme-alaba beste hizkuntzaren batetan hezi nahiko balu, bere poltsikotik ordaindu beharko du. Udal administrazioan

gauza bera gertatzen da. Belgikan esate baterako, erabaki garrantzitsu bat hartu da; lan-hizkuntza eta kanpoaldeko hizkuntza bereiztea, alegia.. Hori dela eta, une honetan Brusela inguruan gerta daiteke barneko lan-hizkuntza flamenkeraz izatea eta kanpoaldeko jendearekin frantsesez egitea; honekin, norma piska bat leundu nahiean edo. Eta Kanadan ere antzeko zerbait egiten dute, nahiz eta maila pribatuan ere Gobernuaren sartu duten. Adib., Flandes-ko partean dokumentu pribatu bat frantsesez agertzen bada, ez du balio legalik. Bestalde, zenbaiten ustez, Gobernuaren interbentzionismo hau ez omen da batere ona, kontrako erreakzioak sor ditzakeelako, baina dena den, eta ikus dezakezuenetz lurraldetasuna aipaturiko kasuetan askoz ere aurrerago joan da, zeren ez baita eskola eta udal administrazioa mugatu, baizik eta Unibertsitatara, barneko lan-hizkuntzara, kanpoaldekora, e.a.,...

Halere, leku guztietan ez dituzte gauzak berdin eraman. Adibidez, Suomin (Finlandia) askoz ere moderatuagoak bait dira.

Beraz, eta bukatzeko esan behar da, eskubide pertsonalek ez dutela inon hizkuntza minorizatuen egoerarik konpondu. Hori argi eta garbi utzi behar da zeren arazo hori konpondu duen bide bakarra lurraldetasuna izan bait da, eta hor arazo politiko batean sartuko ginateke, herri guztiek ez dutelako jarrera bera hartu, baizik eta batzu besteak baino gogorrago jokatu bait dute.

Eta gure kasura etorriaz, Euskal Herriko arazo zera dugu; kontzientzia linguistikoa edo politikoa eta abertzaletasuna praktikan ez doazela lotuta lurralderik euskaldunenean ere, hots, Gipuzkoan ezta ere. Eta Finlandian esate baterako, ez dute inolako arazorik izan erabaki gogorrenak ere hartu behar izan dutenean, eta hemen aldiz, une honetan gogor jarriz gero arazoak izango genituzke. Dena den, Belgikako plana hau da, lurraldetasuna, eta guk ezin dugu inolaz ere aplikatu hemen ez dagoelako ezer, ez eskubide pertsonalik eta are guttiago, lurralde eskubiderik.